

Vincenc Brandl

Vincenc Brandl se narodil 5. dubna 1834 v Brně, kde po celý život působil jako archivář, historik i editor, umírá 26. prosince 1901. Narodil se do chudých poměrů, otec Ondřej byl sluhou v klášteře sv. Tomáše na Starém Brně. Nejdříve studoval na Stavovské akademii v Brně, v letech 1852 a 1853 se krátce věnoval studiu práva na vídeňské univerzitě a v letech 1856 a 1857 navštěvoval historicko-filologický seminář. Svou profesní kariéru začal jako pedagog, a to na německém gymnáziu v Brně a od roku 1857 do 1861 působil i na městské reálce na Starém Brně, kde vyučoval němčinu, dějiny a geografii. Od roku 1861, po smrti Josefa Chytila, zastával funkci moravského zemského archiváře, a to až téměř do konce svého života, do roku 1899.

Ve své práci se zabýval především na problematiku moravských dějin, editorskou činnost zaměřoval na kritická vydání historických pramenů, jeho odborné studie se týkaly oblasti právních dějin Českého království z doby předbělohorské. Vydal například *Knihu drnovskou*, *Knihu tovačovskou* a *Knihu Rožmborskou*, ve které v roce 1878 kriticky komentuje nejstarší doklady slovanského práva v Čechách.

Spolupracoval na vydání moravského diplomatáře, navázal na předchůdce Chytila, konkrétně je editorem svazků CDM VIII-XIII, které vycházely v letech 1874-1897, poté pokračoval v této práci Bertold Bretholz. Už během svého mládí pomáhal Brandl Chytilovi při soupisu Bočkových sbírek. V pozdějších letech se u Brandla projevilo chybějící teoretické archivní vzdělání. Vlastní archivní práci však nevěnoval tolik úsilí, což mu bylo i některými kolegy vytýkáno, za jeho působení vlastní vnitřní činnost v archivu spíše stagnovala.

Vydal spisy Karla Staršího ze Žerotína pod názvem *Sněm držaný léta 1612* nebo různé sněmovní památky či zemské pŕhony a nálezy. V jednom ze svých prvních odborných textů z roku 1862 nazvaným *Poloha Starého Velehradu*, oponuje Bedovi Dudíkovi v otázce lokace Velehradu jako sídla Velkomoravské říše, Brandl sídlo situuje do blízkosti Starého Města u Uherského Hradiště.

Znalost místopisu a národopisu využil v populárně-naučné publikaci *Knihy pro každého Moravana*, která byla vydána k tisíciletému výročí příchodů věrozvěstů Cyrila a Metoděje v roce 1863. Ve slovníku vydaném v roce 1876, *Glossarium illustrans bohémico-*

moravicae historiae fontes, zpřístupňuje staročeské výrazy v historických písemnostech. Ve dvou svých dílech z roku 1872 a 1873 se kriticky vyjadřuje k názorům svého současníka **Alfonse Šťastného**, který se ztotožňoval a následně propagoval ateismus a materialismus.

Brandl je autorem několika životopisů významných osobností, například Josefa Dobrovského, Pavla Josefa Šafaříka nebo Karla Jaromíra Erbena. Pouze v mládí publikoval několik svých článků v němčině, poté už vždy v českém jazyce. Za Brandlovy éry se stal brněnský archiv centrem setkávání významných osobností, národních buditelů, vědců i studentů.

Patřil k okruhu osob, které se zastávaly pravosti zelenohorského rukopisu, ve svém díle *Obrana Libušina soudu* z roku 1879 na základě jazykovědného rozboru oponuje profesoru Šemberovi. Obecně zastával spíše konzervativní postoje, patřil mezi nejznámější představitele Staročechů na Moravě. Ač historii oficiálně nikdy nevystudoval, brzy si pro svou píli, objektivitu, bohatou publikační činnost a vytrvalost vydobyl mezi kolegy respekt a uznání, a to i mezi Němci, ostatně i jeho manželka Magdaléna byla německé národnosti. Z manželství se narodil v roce 1860 **jediný syn Maxmilián Jan**, který pracoval v advokacii jako soudní adjunkt, umírá poměrně brzy, v roce 1912 ve Vyškově, na sešlost věkem a chronický alkoholismus.

Kromě své hlavní profese byl Vincenc Brandl činný i na poli politickém, mezi léty 1865 a 1868 zasedal jako poslanec v moravském zemském sněmu a po celý život se snažil rozvíjet mezi Moravany národní povědomí a pocit vlastenectví. Svůj poslanecký slib dokonce skládal v češtině. Byl navržen i jako kandidát do říšského sněmu, kandidatury se však v roce 1886 vzdal.

Vincenc Brandl byl také členem mnoha spolků a zájmových organizací, především těch česko-jazyčných, mezi nejvýznamnější patří jeho členství v Královské české společnosti nauk od roku 1869 nebo v České akademii věd a umění od roku 1890. V roce 1861 se účastnil ustavující valné hromady Slovanského čtenářského spolku v Brně, dále byl členem Spolku pro udržování české obchodní školy v Brně, Jednoty Matice Besedního domu, od roku 1875 byl předsedou Filharmonického spolku Besedy brněnské, zasloužil se také o vznik Musejního spolku, ve kterém byl taktéž předsedou. V neposlední řadě bylo významné jeho členství v Matici moravské, nejdříve byl členem výboru, od roku 1864 byl jednatelem, v roce 1869 následovalo zvolení do funkce náměstka předsedy až nakonec od roku 1894 až do konce života zastával funkci předsedy spolku. Jako student psal dokonce i poezii, své verše psal

česky i německy. Brandl se k ní stavěl v pozdějších letech kriticky, ostatně vysoké umělecké úrovni opravdu nedosahovala.

Svou vědeckou práci opouští Brandl až v době, kdy trpěl oční chorobou – šedým zákalem a navíc byl již vdovcem, poslední roky svého života trávil v jednom z brněnských klášterů a pečovala o něj jeho sestra. O významu Vincence Brandla hovoří i nekrology uveřejněné v dobovém odborném tisku, a to i ve dvou německých časopisech, například František J. Rypáček na stránkách časopisu Moravského musea zemského informuje: „ ... skonal muž neobyčejný, jakých nerodí se mnoho za století ... smrt jeho způsobila všeobecný, hluboký, srdečný zármutek po celé Moravě a po všem národě našem.“ Následně autor označuje Brandla za moravského polyhistora, který znamenal pro Moravu v 19. století tolik, co v 18. století Palacký pro Čechy. Tento významný archivář je pohřben na Ústředním hřbitově, pojmenována je po něm ulice v centru města Brna, v minulosti nesla jeho jméno ulice v Husovicích (dnešní Valchařská). Jeho jméno nesl od roku 1902 i spolek na podporu chudých žáků na středních a jim rovných školách českých v Brně, který byl založen v roce 1872.

Jeho pozůstalost je dnes uložena v Moravském zemském archivu, pod značkou G 35, jedná se o menší fond (0,36 bm), ovšem poměrně cenný. Obsahuje výpisky a poznámky k historickým pracím, osobní doklady a bohatou korespondenci například s F. Palackým, B. Dudíkem, Ř. Wolným nebo A. V. Šemberou, ale i s méně známými osobnostmi, jejichž dopisy osvětlují vzájemnou řevnivost mezi českými politiky, ale i problematiku české a německé vztahy na Moravě v 70. a 80. letech 19. století.

Literatura:

Navrátil, Bohumil: In: Časopis Matice Moravské 26, 1902, s.

Kocman, Alois, Václav Pletka a M. Musilová: *Průvodce po Státním archivu v Brně*, vyd. 1. Brno: Krajské nakladatelství, 1954, s. 46-60.

Švábenský, Mojmír: *Počátky, názvy a zaměstnanci Moravského zemského archivu: 3 kapitoly z dějin*. Brno: Moravský zemský archiv, 1991, s. 118-122.

Rypáček, J. František: *Památce zemského archiváře Vincence Brandla*. In: Časopis Moravského musea zemského 2. Brno: Moravská muzejní společnost 1902, s. 154-156.